

Konrad Adenauerin murhayritys: Juoni korvausten kaatamiseksi

Toisen maailmansodan jälkeisen Länsi-Saksan varhaisvuosina Konrad Adenauer, maan ensimmäinen liittokansleri, nousi keskeiseksi hahmoksi tuhoutuneen maan jälleenrakentamisessa ja sen aseman palauttamisessa maailman näyttämöllä. Vankkumaton natsien vastustaja ja hurskas katolilainen Adenauer johti Länsi-Saksaa vuosina 1949–1963 ohjaten sitä kohti demokratiaa, taloudellista elpymistä ja sovintoa entisten vihollisten kanssa. Hänen ponnistelunsa neuvotella korvauksista Israelille holokaustin kauhistuksista tekivät hänestä kuitenkin äärioikeistolaisen vastustuksen kohteeksi. 27. maaliskuuta 1952 Adenauerille osoitettu pakettipommi räjähti Münchenin poliisipäämajassa, tappaen poliisin ja paljastaen järkyttävän murhasuunnitelman, joka oli yhteydessä israelilaiseen militanttiin Menachem Beginiin. Tämä artikkeli tarkastelee tämän röyhkeän yrityksen kontekstia, toteutusta ja jälkiseurauksia valottaen vähemmän tunnettua lukua kylmän sodan historiasta.

Konrad Adenauer ja korvaussopimus

Konrad Adenauer, syntynyt vuonna 1876 Kölnissä, oli kokenut poliitikko, jolla oli tausta natsismin vastustamisessa. Kölnin pormestarina Weimar tasavallan aikana hän vastusti Hitlerin hallintoa, kestäen vankeutta ja eläen eristyksissä sodan aikana. Vuoden 1945 jälkeen hän oli mukana perustamassa Kristillisdemokraattista unionia (CDU) ja tuli Länsi-Saksan ensimmäiseksi liittokansleriksi vuonna 1949 tehtävänäään rakentaa raunioista noussut kansakunta uudelleen. Hänen ulkopoliitiikkansa painotti integroitumista Länsi-Eurooppaan ja sovintoa entisten vastustajien kanssa, mukaan lukien Ranska ja Yhdysvallat. Hänen moraalisen ja diplomaattisen agendansa kulmakivi oli Saksan vastuun käsitteleminen holokaustista.

Vuonna 1951 Adenauer aloitti neuvottelut korvaussopimuksesta Israelin kanssa tavoitteenaan tarjota taloudellista kompensatiota holokaustin selviytyjille ja vastaperustetulle juutalaisvaltiolle. Neuvottelut, jotka virallistettiin Luxemburgin sopimuksessa syyskuussa 1952, olivat syvästi kiistanalaisia. Saksassa jotkut pitivät korvauksia taloudellisena rasitteena tai kollektiivisen syyllisyyden myöntämisenä, kun taas Israelissa monet vastustivat rahan vastaanottamista Saksasta nähden sen laillistavana kansakunnalle, joka oli vastuussa kuuden miljoonan juutalaisen kansanmurhasta. Radikaalit ryhmät, erityisesti ne, jotka liittyivät sionistiseen puolisotilaalliseen järjestöön Irguniin, tuomitsivat sopimuksen holokaustin uhrien petoksena väittäen, että selviytyjien tulisi saada suorat maksut sen sijaan, että varat ohjattaisiin Israelin hallituksen kautta valtionrakennushankkeisiin.

Menachem Begin ja Irgun-yhteys

Murhasuunnitelman keskellä oli Menachem Begin, jättiläishahmo Israelin historiassa, joka myöhemmin toimi pääministerinä vuosina 1977–1983 ja jakoi vuoden 1978 Nobelin rauhanpalkinnon Camp Davidin sopimuksista. Vuonna 1952 Begin oli Herut-puolueen johtaja, oikeistolainen puolue, jonka juuret olivat revisionistisessa sionistisessa liikkeessä, ja entinen Irgunin komentaja, valtiota edeltävä militsi, joka oli vastuussa hyökkäyksistä brittiläisiä joukkoja vastaan Palestiinassa. Begin, jonka perhe tuhoutui holokaustissa, vastusti kiivaasti korvaussopimusta nähdessä sen moraalisena kompromissina, joka salli Saksan ”ostaa” anteeksiantamuksen.

Beginin vastustus ei ollut pelkkää retoriikkaa. Myöhempien paljastusten mukaan hän tuki aktiivisesti suunnitelmaa Adenauerin murhaamiseksi korvausneuvottelujen kaatamiseksi. Suunnitelman järjesteli pieni ryhmä entisiä Irgunin jäseniä, mukaan lukien Eliezer Sudit, joka yksityiskohti osallistumisensa muistelmissaan vuosikymmeniä myöhemmin julkaistussa teoksessa *Be'shlihut Ha'matzpun (Omantunnon lähetystyössä)*. Suditin kertomus, jota vahvisti saksalainen toimittaja Henning Sietz vuoden 2003 kirjassaan *Attentat auf Adenauer: Die geheime Geschichte eines politischen Anschlags*, paljasti Beginin keskeisen roolin operaation hyväksymisessä, rahoittamisessa ja suunnittelussa.

Juoni etenee

Murhayritys oli sekä röyhkeä että amatöörimäinen. 27. maaliskuuta 1952 liittokansleri Adenauerille osoitettu paketti saapui Münchenin poliisipäämajaan herättäen epäilyksiä lapsenomaisella käsialallaan ja väärällä osoitteella. Paketti, joka sisälsi pommin piilotettuna tietosanakirjaan, oli postitettu kahden teini-ikäisen pojan toimesta, jotka salaliittolaiset olivat palkanneet. Pojat aavistivat pahaa ja ilmoittivat poliisille sen sijaan, että olisivat postittaneet sen. Kun poliisit yrittivät tarkastaa pakettia, se räjähti tappaen baijerilaisen poliisin Karl Reichertin ja haavoittaen kahta muuta.

Samanaikaisesti kaksi lisäkirjepommia lähetettiin paikkaan, jossa israelilaiset ja saksalaiset valtuuskunnat neuvottelivat korvauksista, ja ne otettiin vastuulleen ryhmä nimeltä Juutalainen Partisaanijärjestö. Nämä pommit eivät saavuttaneet kohteitaan, mutta Münchenin räjähdys laukaisi kansainvälisen tutkinnan. Ranskalaiset ja saksalaiset viranomaiset jäljittivät juonen viiteen israelilaiseen epäiltyyn Pariisissa, kaikki yhteydessä Irguniin. Heistä oli Eliezer Sudit, joka myöntyi valmistaneensa räjähteen. Epäillyt pidätettiin, mutta heidät sallittiin myöhemmin palata Israeliin, todisteet pidettiin sinetöityinä välttääkseen antisemitististen tunteiden kiihdyttämistä Saksassa.

Suditin 1990-luvulla julkaistut muistelmat tarjosivat kriittisiä näkemyksiä juonen motiiveista ja toteutuksesta. Hän väitti, että tarkoituksena ei ollut tappaa Adenaueria vaan herättää kansainvälistä mediahuomiota ja häiritä korvausneuvotteluja. ”Meille kaikille oli selvää, ettei paketilla ollut mahdollisuutta päästä Adenauerin luo”, Sudit kirjoitti viitaten siihen, että juoni oli suunniteltu symboliseksi teoksi. Tämä väite on kuitenkin kiistanalainen, sillä Beginin osallisuus ja kuolettava lopputulos – poliisin kuolema – viittaavat vakavampaan aikomukseen. Sudit kertoi Beginin henkilökohtaisesta sitoutumisesta, mukaan lukien tarjous myydä kultakellonsa operaation rahoittamiseksi kun rahat loppuivat, sekä tapaamiset Knessetin jäsenten Jochanan Baderin ja Chaim

Landauen kanssa sekä entisen Irgunin tiedustelupäällikön Abba Scherzerin kanssa juonen koordinoimiseksi.

Jälkiseuraukset ja peittely

Adenauerin johtama Länsi-Saksan hallitus ja Israelin pääministeri David Ben-Gurion pyrkivät molemmat vähättelemään tapausta säilyttääkseen hauraat kahdenväliset suhteet. Adenauer, tietoinen juonen alkuperästä, valitsi olla ajamatta sitä aggressiivisesti peläten sen voivan provosoida antisemitististä vastareaktiota Saksassa tai kaataa korvaukset. Ben-Gurion, joka tuki korvaussopimusta, arvosti Adenauerin pidättyvyyttä, sillä Beginin osallisuuden julkistaminen olisi voinut rasittaa syntyvää saksalais-israelilaista suhdetta. Yksityiskohdat pysyivät suurelta osin salattuina vuoteen 2006 asti, jolloin *Frankfurter Allgemeine Zeitung* julkaisi otteita Suditin muistelmista herättäen uutta kiinnostusta ja keskustelua.

Israelissa Beginin rooli pysyi hämäränä vuosikymmenien ajan. Hänen henkilökohtainen sihteerinsä Yehiel Kadishai ja Herzl Makov, Menachem Beginin perintökeskuksen johtaja, väittivät tietämättömyyttään juonesta kysyttäessä vuonna 2006. Suditin kertomus, jota tuki Sietzin tutkimus, jätti kuitenkin vähän epäilyä Beginin osallisuudesta. Paljastus järkytti analyytikkoja ottaen huomioon Beginin myöhemmän aseman rauhantekijänä ja herätti kysymyksiä poliittisen väkivallan etiikasta holokaustin jälkeisenä aikana.

Murhayritys epäonnistui kaatamaan korvaussopimusta, joka allekirjoitettiin syyskuussa 1952. Länsi-Saksa maksoi aluksi noin 3 miljardia Saksan markkaa Israelille ja 450 miljoonaa Claims Conferencelle, maksut jatkuivat uusien vaatimusten myötä. Sopimus vahvisti Israelin taloutta ja merkitsi merkittävää askelta Saksan moraalisessa tilinteossa, vaikka se jäi jakautuneeksi. Adenauerin selviytyminen ja päättäväisyys vahvistivat hänen kotimaista ja kansainvälistä asemaansa edistäen hänen uudelleenvalintaansa vuonna 1953.

Perintö ja historiallinen merkitys

Konrad Adenauerin murhayritys korostaa holokaustin jälkeisen ajan raakoja tunteita ja monimutkaisia politiikkoja. Beginille ja hänen liittolaisilleen korvaussopimus symboloi juutalaisen kärsimyksen petosta, mutta heidän väkivaltainen vastauksensa vaaransi heikentää Israelin moraalista auktoriteettia ja diplomaattisia tavoitteita. Adenauerin päätös salata asia heijasti hänen pragmaattista sitoutumistaan sovintoon, vaikka se maksoikin läpinäkyvyyden. Tapahtuma korostaa myös haasteita oikeuden, muistin ja kansallisen edun navigoinnissa kansanmurhan varjossa.

Nykyään juoni on alaviite sekä Adenauerin että Beginin perinnöissä, varjostettuna heidän myöhemmistä saavutuksistaan. Adenaueria juhlitaan modernin Saksan ja eurooppalaisen integraation perustajana, kun taas Beginia muistetaan roolistaan rauhan turvaamisessa Egyptin kanssa. Silti vuoden 1952 yritys toimii muistutuksena varhaisen kylmän sodan vuosien epävakaudesta, jolloin ideologiset kuilut ja historialliset haavat ruokkivat äärimmäisiä toimenpiteitä. Se kutsuu myös pohtimaan poliittisen väkivallan etiikkaa ja diplomatian herkkää tasapainoa menneiden julmuuksien käsittelyssä.

Kuten historioitsija Moshe Zimmermann totesi, juonen salassapito johtui molemminpuolisesta halusta suojella saksalais-israelilaista sovintoa. Sen viivästynyt paljastuminen Suditin muistelmien ja myöhempien raporttien kautta kutsuu meidät kohtaamaan moraaliset epäselvyydet ajassa, jolloin selviytyjät, valtiomiehet ja militantit painiskelivat holokaustin perinnön kanssa syvästi erilaisilla tavoilla.